

Sollerö IF 1922–2014

STELLAN KVÄRRE

Sollerön

När jag frågar folk runtom i Sverige vad de vet om Sollerön så kommer nästan alltid svaret: ”Är det inte där de har ett stort cykellopp varje midsommar?” Jovisst är det så. Solleröloppet, under många år Nordens största endagarstävling på cykel och sommaren 2015 arrangerar Sollerön SM på cykel för sjätte gången sedan år 2000. Liksom den stora motionsklassikern Siljan Runt med 4000 deltagare som gärna kommit tillbaka.

Solleröloppet kördes första gången 1934 med start i Gesunda och med hemmaåkaren Herman Öhman som segrare. Första damsegrarinnan (1969) var för övrigt Elisabet Höglund, sedermera känd TV-reporter. Meste herrsegraren i loppets historia,

fyrfaldige Michel Lafis känner starkt för loppet: ”Har man inte vunnit Solleröloppet är man inte en erkänd storcyklist”. Det råder kontinental stämning över de branta stigningarna. Loppet är långt, det är hårt och skapar dessutom en härlig familjekänsla kring arrangemanget.

Rolf Hammar, i många år generalsekreterare för Vasaloppet och stor Sollerövän är imponerad av idrottare från solens ö, men framförallt av de arrangemang som hålls.

Arvid Knutz, Elisabet Höglund

Jag är imponerad av att en så pass liten stab kan hålla igång så stora evenemang och att den med små medel kunnat samla världselit genom årens lopp. Jag är också imponerad av den kultur som kyrkbåtsrodden skapat och som bidragit till flera OS-roddare från ön. Ja, man kan säga att rodden liksom cykelsporten förde Sollerön ut i världen.

Solleröloppet drog under storhetstiden inte bara till sig de största stjärnorna som t.ex. »Fåglumbröderna« även riksmidia fanns på plats. Det var för övrigt min egen första kontakt med ön när jag för Dagens Nyheters räkning skickades iväg för att bevaka Solleröloppet 1969. Då bodde jag hemma hos Axel Israelsson, den Solleröbo som nått största framgången i Vasaloppet. Han blev trea i det första Vasaloppet 1922. Israelsson tävlade då för Dala-Järna IK.

Fyra soldroddare i OS

Det finns betydligt fler idrottare som syns i elitsammanhang. Från Sollerön kommer bröderna Nils och Östen Sahr som under lång tid toppade prislistorna i skidorientering. Både individuellt

och i budkavle. De tävlade för IK Jarl i Rättvik och Östen också en period för Stigfinnarna i Stockholm.

Vi har roddarna Lennart Bälter, Jean Martell, Mattias Lindgren och Annelie Larsson, som alla fyra tävlat i OS. Det är imponerande. Lennart och Annelie deltog dessutom i två OS vardera. Lennart 1972 och 1976 och Annelie 1984 och 1988 där hon var tia i singel båda gångerna. Hon hjälper idag unga roddare på Sollerön.

Lennart Bälter

Ytterligare en Solleröroddare, Jan Wik var kvalificerad till OS 1972, men det strulade med Jean Martells medborgarskap. De skulle rott i dubbel men det blev stopp. Martell fick emellertid chansen fyra år senare.

Cyklisten John Nilsson tävlade professionellt i sex år. Har vunnit Scandinavian Open och tre gånger Soldvarvi, midsommardagens varvlopp på ön. Jag glömmer förstås inte Jompa Häll som i några minuter tillhörde yppersta sverigeeliten. Han var B-klassare men i Skandisloppet i Uppsala hade han fått en plötslig formtopp och befann sig säkert till sin egen stora förvåning ensam i täten med världsstjärnan Gösta Fåglum Pettersson. En förvånad Gösta vände sig om och undrade vem han fått med sig. Jompa kände att han ville bidra med farthållningen och gick upp i täten. Men då sa Gösta åt Jompa: ”Håll dig där bakom du”. Det gjorde Jompa så skickligt att han vann B-klassen. Det berättar han gärna igen om ni frågar honom.

Fotbolls- och ishockeyspelaren Börje Marcus är den senaste i Sverige som samma år spelade både ishockey (Mora IK) och fotboll (AIK) i högsta ligan. Han spelade vid något tillfälle båda

sporterna i de två klubbarna. Börje var landslagsman i fotboll som var nära att komma med i VM-truppen 1974. Han var reserv på hemmaplan. I ishockey spelade han för Mora i den starka kedjan med Hasse Hansson och Sven-Åke »Såja« Jacobsson och klubbkamrat med legenden Lill-Strimma Svedberg.

Börje var inte ensam från Sollerön som slog sig in i Moras lag i högsta serien. Johnny Bergström och Bengt-Arne »Laggen« Hinders är två andra namn. Sollerön hade en stark ungdomskedja under mitten av 60-talet med Marcus, Arne Tämt och Johnny Bergström.

1969 hade Sollerön slagit ihop sin hockeyverksamhet med Bonäs IK. Och från Bonäs kom en kille som blev mera känd som ledare än som spelare. Nämligen Janne Simons som sedan blev Mr Mora IK.

Tackar Sollerön för toppjobb

– Jag minns mycket väl mina hockeyår på Sollerön. Jag engagerade mig utanför rinkens i olika arrangemang och det var säkert tack vare det, som jag fick jobbet hos Mora IK. Det fanns flera bra spelare på Sollerön. Jag minns Bertil Pellas som säkert platsat i Moras lag om han satsat vidare, säger Simons. Han hade bra blick för spelet. Som tränare för Sollerön hade vi Erik Pettersson som fanns med i Mora IK:s lag i SM-finalen mot Djurgården 1950. Vi hade ett bra lag på Sollerön. Jag vill minnas att vi också var i DM-final.

– Från Sollerötiden minns jag också »Mås-Ejnar« som fanns överallt. Givetvis också på våra matcher. Han tydde sig av någon anledning till mig. Efter en match klev han in i omklädningsrummet, klev över alla trunskar och gick bort till mig som satt längst in. Så gav han mig en tablett, sedan gick han raka vägen ut utan att bry sig om de andra.

På Sollerön minns man Simons som en duktig entreprenör och som ordnade så laget 1972 och 1973 kunde göra resor till Kanarieöarna och Marbella.

Som hockeyspelare? Nja, rätt så lat lyder det råa omdömet.

– Då minns de fel, skrattar Simons.

1971 vann Sollerön div 3, men missade i kvalet till tvåan. På den tiden fanns också ett B-lag som oftast vann sin serie. Under 50-talet var hockeyplanen belägen vid vattenverket, men flyttades till idrottsparken 1965 till en kostnad av 9 600 kronor.

Den gamla hockeyplanen var unik med att det var olika höjd på olika ställen, beroende på tjälen i marken. Det blev liksom en bula. Sargen var lägre på vissa ställen, det kunde vara så att när man åkte på en tackling så flög man över sargen. En unik hockeyplan. Ett kulturminne – om den funnits kvar.

– Jag minns att innan vi kommit till den ordinarie isbanan före säsongen så höll vi till vid något som hette *Döjpått*n, på vägen ned mot golfbanan. Det var en sorts vattensjuk myr, berättar Börje Marcus. Jag minns Jompa som knackade hål på isen och drack vatten. Det vågade inte jag som trodde att det fanns grodor under.

Från Sollerön kommer inte bara Marcus utan också andra duktiga spelare i fotboll som Magnus Lindholm och Leif »Lill-Vesslan« Karlsson som senare representerat Brage. Per »Putte« Bohms namn nämns också med stor respekt.

Hinders spöade Stenmark

I alpina skidsporten bidrog bröderna Lars-Erik och Bengt-Arne »Laggen« Hinders till Solleröns goda idrottsrykte. Bröderna tampades med och ibland besegrade självaste Ingemar Stenmark. Ja »Laggen« som alltså senare blev eldfängd ishockeyspelare i Mora IK besegrade Stenmark i två Kalle Ankafinaler, som var största tävlingen bland landets ungdomar. Lars-Erik blev svensk mästare i slalom 1975. Han var dessutom SM-tvåa vid fyra flera tillfällen, och trea tre gånger. 1974 fanns han med i VM-truppen till S:t Moritz. Fick nöja sig med 23:e plats i storslalom, men det var bara han och Ingemar Stenmark (8:a) av de fyra svenskarna som fick en placering.

Året innan Lars-Erik vann SM-guldet segrade Stenmark. Efter Hinders guld segrade Stenmark i fyra raka, därefter Stig Strand två gånger. Det är ett prydligt avbrott i serien svenska mästare från Fjällvinden: Stenmark – Hinders från Sollerön – Stenmark – Stenmark – Stenmark – Strand – Strand.

Lars-Erik Hinders har sedan många år lämnat sitt Gruddbo på Sollerön och Gesundabacken, bor i Falun och träffar vid Romme Alpin sin gamle tränare Ove Andersson som hade hand om Konsum i Gesunda

– Han är 92 år. Bröt lårbenet förra säsongen, men nu har han löst säsongkort igen, säger en imponerad Lars-Erik.

Ultramaratonlöparen Jonas Buud är resultatmässigt en av landets bästa friidrottare idag. Ett naturfenomen som aldrig tycks bli trött under loppet och aldrig hungrig heller för den delen. Vanlig maraton är för Jonas litet av ett »snabbhetspass«. Han har varit tvåa bland 19 000 deltagare i det 89 kilometer långa Comrades i Sydafrika i 30 graders värme. Så varmt brukar det inte vara ens på »solens ö«.

Jonas Buud är i dag Solleröns stora bidrag till världseliten. Åtta år i rad har han vunnit Swiss Alpin Marathon i Davos med dess

Jonas Buud. Segrare i UltraVasan 2014. Foto: Vasaloppet.

branta stigningar upp till 2 736 meters höjd. Han är tre gånger VM-tvåa över 100 kilometer.

Men allt har sin början. I Jonas fall i Fäbodlunken. En vacker sträckning mellan Gesunda bystuga och Åsengården och genom tre fäbodrar. Jonas har onekligen bytt miljöer för sin löpning.

– Jag var egentligen aldrig friidrottare på Sollerön. Har inte varit intresserad att springa på bana. Jag var för dålig i fotboll och jag hade ibland svårt att hitta kontrollerna i orientering. Men jag åkte skidor och hade Gunde Svan som idol. Elitsatsningen med löpning började när jag var 33 år, berättar Jonas.

Här har vi alltså några exempel på framgångsrika Solleröbor inom idrotten. Det finns säkert fler.

Många frågar sig varför det förr om åren var ett så sjudande idrottsliv på ön, men så magert idag.

Vi skall var stolta över Stolth

Ett av svaren är säkert att intresset bland ungdomar att röra sig minskat. Det finns så mycket annat som lockar. Och därmed är det också svårt att hitta ledare som med liv och lust och ofta utan ersättning vill satsa. Det är dessa personer vi kallar för idrottens eldsjälur. För utan de entusiastiska ledarna som funnits på Sollerön hade knappast idrotten varit så livaktig. För vad hade cykelloppen på ön varit utan idrottsliga kulturbärare som Arvid Knutz, Erik Eriksson, Bertil Pellas, Leif Resar med flera.

Vilka resurser gav inte Mats Hjelm till roddarna, vi glömmur inte Åke Dunders betydelse, inte minst som styrman. Vad betydde inte Bo Jansson och Ulo Soodla och Stig Eriksson för fotbollen, Tore Eriksson för ishockeyn, Stig Eriksson (igen) och Ove Andersson för de alpina skidåkarna.

Det finns naturligtvis många, många flera som sett till att idrotten en gång kunnat vara så livaktig på vår vackra ö. Framförallt människor som alltid ställt upp, aldrig tvekat att tacka ja när de blivit tillfrågade. Ja, det behövdes aldrig. De visste ändå vad som skulle göras.

Ett bra exempel är Erik Stolth som tillsammans med brodern Bengt alltid levtt för Sollerö IF:s bästa. Ja, hela hembygden.

De har ordnat skidspår så fort det behövtts, alltid sett till att planen skötts vid Idrottsparken och att det varit klippt och fint vid hembygdsgården. Detta och mycket annat. Erik som redan i unga år kallades Bobrov efter den ryske ishockeyidolen har spelat för Sollerö IF i både fotboll och hockey, därefter varit domare i båda sporterna och sedan allt i allo.

När Solleröns fotboll nådde sin största framgång och besegrade Brage med 2-0 i DM-semifinalen 1962 gjorde Erik Stolth båda målen (bägge på straff). Sedan föll Sollerön i finalen mot Avesta på Kopparvallen i Falun trots 3-1 ledning i paus. Mycket beroende på att målvakten Lasse Larsson skadades.

– Otur för oss. Vi fick sedan spela med tio man, säger Erik.

Det finns entusiaster på ön idag också. Ett exempel är Lasse Pettersson som lägger enorm tid och arbete på golfbanan. Lasses insats på Sollerö GK är mer än berömvärd. Ser man inte Lasses bil på parkeringen utanför golfbanan, tror man att nu är den stängd.

Sollerö IF bildades 1922 och har lockat många utövare som testat olika idrotter. Ja, så var det förr i tiden. En av dem var Harry Brottare från Utanmyra. Jodå, han sysslade med brottning, men också med skidor, skidorientering, bandy (!), orientering, rodd och friidrott.

Han berättade vid Sollerö IF:s 75-årsjubileum att det var idrott hela tiden och allt arbete gick ut på tävlingar. Till och med att mjölka en ko för hand!

Största framgången nådde han i skidor, där han i Vasaloppet 1944 var 13:e man på tiden 5:32, fjorton minuter långsammare än segrare Gösta Andersson och Mora-Nisse. Han berättade också att när han skulle tävla i Skinnarloppet höll han på att hugga i skogen till middagstid, sedan tog han bussen till Malung för att tävla. Så var det för de flesta. Först arbete, sedan träning, det kan säkert kraftkarlarna och två av Solleröns mest kunniga i att timra, Östen Sahr och Lennart Bälter intyga.

Sollerön förlorade i bandy

Utanmyra bandylag. Foto från Svarf Nelly Jönssons fotoalbum

Bandy fanns alltså förr. I början av 30-talet utmanade Utanmyras bandylag Norrvikens BK »storebror« Sollerö IF och vann med 3-1. Apropå slumrande idrotter så hade Sollerön en blomstrande bordtennisverksamhet under 90-talet, ledd av Sigge Låås. En av de deltagande ungdomarna var Per Frääs, som sedan flera år är Solleröns bästa golfspelare.

Även friidrotten hade ett bra liv, främst på 40- och 50-talet, inte minst sedan det blev kolstybb runt idrottsplatsen. Av byns äldre generation har jag fått namnen Einar Stunis i löpning, Karl Resgård »Småkk« i längd och tresteg, Ivar Sörbu i löpning och längd, bröderna Knutz i löpning och bröderna Ivar och Albin Fälth i kula och diskus som var framgångsrika. Det finns säkert fler.

Att rodden är den sport där Sollerön nått största framgången är inte så märkligt. En ö i Siljan är naturligtvis en naturlig miljö för denna explosiva sport.

Siljansrodden. Foto: Torbjörn Nääs

Men en naturlig koppling är förstås kyrkbåtsrodden.

– Det var genom den som mitt intresse började, säger Lennart Bälter, fyra gånger individuell svensk mästare, två gånger nordisk.

– Karl Lindgren drog igång verksamheten med kyrkbåtarna och vi var många som hängde på, berättar Bälter. Vi byggde det båthus som finns än idag. Som kuriosa kan jag nämna att gamle olympiske mästaren på skridsko Åke Seyffarth hjälpte till med sin bandtraktor.

Båtarna var först en fyra med styrman, sedan en tvåa utan styrman. Karriären tog fart när Lennart var 23 år och han 1969 började ro singel. Samarbetet med den danske tränaren Börge Schmidt gav resultat, inte minst med träningen i danska Lyngby från april - maj till september. Bland framgångarna nämner Lennart ett VM i Kanada där han vann ett av de tre olika försöksloppen och han sammanlagt kom 8:a. Han hade också tuffa och ibland lyckosamma dueller med de suveräna norska bröderna Frank och Alf Hansen samt Harald Kråkenes, sportens internationella giganter. Lennart minns speciellt andraplatsen efter Frank Hansen i Simlångsregattan i Halmstad 1969 då han kom

från »ingenstans« och tog plats i svenska NM-laget.

Lennart gjorde sammanlagt sju starter i VM och OS.

– Synd bara att det inte gick bättre vid OS i Montreal. Vi hade otur i dubbeln. Jean Martell var väldigt förkyld. I semifinalen fick vi stryk av Frankrike som vi inte tagit stryk av tidigare.

Annelie Larsson, som heter Birkeholm numera och bland annat jobbar som läkare i hockeylaget Leksands IF, tog Sveriges första JVM-medalj någonsin med brons i singel 1982. Mathias Lindgren deltog i

dubbel vid OS 1992 med leksingen Per »Pliggen« Andersson (idag läkare för längdlandslaget i skidor). »Mackes« främsta minne är annars SM-vinsten i singelsculler i Farsta 1994.

Tjusningen med rodd må vara känslan att uthärda smärtan, mjölksyran slår till snabbt.

Vad är då tjusningen i skidorientering? Så här säger Östen Sahr.

– Tjusningen finns förstås i skidåkningen, men också i spänningen i loppet. Du vet inte hur du ligger till, berättar Östen från föräldrahemmet på Kulåravägen.

Skidorientering kan också beskrivas som tysthet, hårdhet och uthållighet.

Svenska Sahrmästerskapen

Svenska mästerskapen i skidorientering kunde lika gärna utläsas svenska Sahrmästerskapen. Östen vann SM-guldet 1966, 1968 och 1969, Brorsan Nils vann 1962, 1963, 1964 och 1967. De dominerade

Annelie Larsson

skidororienteringen under ett helt årtionde. Sju individuella SM-guld alltså till bröderna under 60-talet. Enda missen var 1965 och då vann deras gamle klubbkompis från IK Jarl Roland Hansson. Solleröbröderna är förstås Stora Grabbar i sporten. De var fysiska praktexemplar och med vinnarskalle. De praktiserade också att åka »skejt« långt innan begreppet blev vedertaget.

Utmärkelsen Kungens Kanna fick Östen ta emot under skid-VM i Falun år 1974 av kung Carl XVI Gustav för att han tillsammans med broder Nils och Ragnar Hedlund för IK Jarl erövrat kannan för alltid.

Bröderna Sahr tampades också emot varandra i Budkavlesammanhang då Östen tillhörde Stigfinnarna. Som ett år i Budkavle-SM då bröderna möttes på sista sträckan. Östen spurtvann över Nils. Vid individuella SM ett par veckor tidigare hade Nils vunnit med en knapp skidlängds marginal före Östen. Snacka om att få revansch.

– Men det var alltid god stämning mellan oss. Även när jag besegrade honom med sju sekunder i budkavlen. Vi var annars lite olika. Nils var nog mera taktisk, jag ville åka iväg på mina egna äventyr. Vi tampades också mot finländaren Pauli Siittonen, och det var stort när vi kunde besegra honom. Tur att han inte var lika bra att orientera som han var på att åka skidor. Han vann nämligen Vasaloppet 1973!

Apropå Finland. Det fanns inga VM och EM på brödernas storhetstid, det internationella umgänget var främst landskamperna mot Finland. Nils hade fyra landskampssegrar, Östen två.

Liksom de flesta på Sollerön intresserade sig bröderna för flera idrotter. De gillade skidåkning, Östen blev biten av cykelsporten och båda spelade gärna ishockey. Det skulle dröja innan de hittade sporten som passade dem bäst – skidororienteringen. Tidigare svenske mästaren Erik Mases blev en stark pådrivare och läromästare i IK Jarl.

Bland framgångsrika skidåkare på Sollerön finns också makarna Sune och Lilian Asph som båda tillhört svenska landslaget.

Jag avslutar med mitt eget speciella midsommarminne från Sollerön.

Jag bevakade Solleröloppet och bodde i källaren hemma hos »Bagar-Britta«. På midsommarafton bjöds jag upp till övre våningen till en trevlig fest med mat och dryck. Det kanske blev mest av det sistnämnda för jag reste mig för att hålla tal och utbrast högtidligt: ”Tänk att bli uppjuden på en sådan fest och titta ut över den glittrande Siljan”. Då sa Britta:

”Då har du allt en bra syn pöjk för det är grannens plåttak du tittar på.”

Det var vackert det också – liksom hela Sollerön.

Stellan Kvärre